

Tilburg University

Het eerste jaarverslag van het Meldpunt Ongebruikelijke Transacties

Groenhuijsen, M.S.

Published in:
Het actuele recht 2

Publication date:
1995

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Groenhuijsen, M. S. (1995). Het eerste jaarverslag van het Meldpunt Ongebruikelijke Transacties. In A. J. H. W. Coppelmans, W. E. C. A. Valkenburg, R. D. Vriesendorp, & W. J. Witteveen (Eds.), *Het actuele recht 2* (pp. 111-114). Koninklijke Vermande.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Het eerste jaarverslag van het Meldpunt Onge-

bruikelijke Transacties

M.S. Groenhuijsen

1. 'Het is net als een steen die in een vijver wordt gegooid. Het moment waarop de steen het oppervlak raakt, wordt zichtbaar door het opspatten van water. Zodra de steen begint te zinken ontstaan golfjes en gedurende korte tijd is aan het golfpatroon nog te zien waar de steen het water raakte. Maar naarmate de steen dieper zinkt, verdwijnen de golfjes. Tegen de tijd dat de steen de bodem raakt, zijn alle sporen op het wateroppervlak al lang verdwenen en is het welhaast onmogelijk de steen ooit nog terug te vinden.' Met dit bijna poëtische fragment - een citaat van Jeffrey Robinson - wordt het eerste jaarverslag van het Meldpunt Ongebruikelijke Transacties geopend. De steen in de vijver is de metafoor van door misdaad verkregen geld dat aan justitiële naspeuringen dreigt te worden onttrokken. Maar er is hoop. De golfjes en het golfpatroon! Ook het proces van witwassen van geld kent kwetsbare momenten. Hoe eerder we goed opletten, hoe beter. Witwassen vindt plaats in drie fasen: placement, layering, integration. Placement, de eerste fase, is de technische naam voor het inbrengen van vermogen in het betalingsverkeer. Chartaal geld wordt bijvoorbeeld gestort op rekeningen, waardepapieren worden aangeschaft, etc. In deze fase moet de witwasser zich bloot geven. Hier komt hij in contact met personeel van financiële instellingen, hier is de kans op ontdekking het grootst.¹ In de daarop volgende fasen wordt het allemaal veel moeilijker. Bij 'layering' wordt het geld giraal gecrisost,

---

¹Zie C.D. Schaap, R. Rozekrans, P.C. van Duyne, Geld witwassen. Een probleemverkenning van de opbrengstkant van op winst gerichte misdaad, CRI-rapport, 's-Gravenhage 1992.

er worden belastingparadijzen tussengeschied, alles met het doel om het geld in een imaginair zwart gat (een 'Bermuda-driehoek') te laten verdwijnen. 'Integration' tenslotte houdt in dat het vermogen met een ogenschijnlijk legitieme herkomst weer zichtbaar wordt in het legale economische verkeer. Ook dan staat justitie veelal machteloos. De boodschap is duidelijk: laat de steen niet zinken. Sla toe zolang het nog kan. Kijk goed naar de waterspiegel en wijs alle toeschouwers op de verschillende mogelijke oorzaken van golfjes en golfpatroontjes.

2. Op 1 februari 1994 trad de Wet Melding Ongebruikelijke Transacties in werking.² Krachtens art. 9 van deze wet is een ieder die beroeps- of bedrijfsmatig een financiële dienst verleent, verplicht een daarbij verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie te melden aan het Meldpunt.

'Het Meldpunt' is ondergebracht bij de divisie CRI van het Korps Landelijke Politiediensten.³ De primaire taak van deze eenheid is na te gaan welke ongebruikelijke transacties moeten worden aangemerkt als 'verdacht' in relatie tot het witwassen van geld.⁴ Deze zogeheten conversietaak valt uiteen in een aantal onderdelen: ontvangen en registreren, matching, analyse, verrijking, doormelden en terugmelden. Het Meldpunt fungeert als een soort 'buffer' tussen de financiële instellingen enerzijds en de justitiële organen anderzijds. Transacties waar echt iets mee loos lijkt te zijn, worden doorgegeven aan het opsporingsapparaat.⁵

2Wet van 16 december 1993, Stb. 705, betreffende melding ongebruikelijke transacties bij financiële dienstverlening, laatstelijke gewijzigd bij de wet van 19 december 1994, Stb. 906. Terzijde merk ik op dat er ook andere wettelijke maatregelen zijn genomen ter bestrijding van witwassen. Zie o.a. de nieuwe helingsbepalingen in art. 416 e.v. Sr (Stb. 1991, 520); de Wet identiteitsvaststelling bij financiële dienstverlening 1993; de Wet inzake de wisselkantoren (Stb. 1994, 903).

3Zie artt. 2-7 MOT.

4Andere taken betreffen: het onderzoeken van het verschijnsel witwassen; het geven van aanbevelingen om het fenomeen tegen te gaan; het verschaffen van voorlichting; het onderhouden van contacten met partners in het netwerk; en het uitbrengen van een jaarlijks verslag van activiteiten.

5Zie over de details van het 'doormelden' aan Finpol (de Financiële Politiedesk, per 1 februari 1994 opgericht als onderdeel van de Dienst Financieel Economische Criminaliteit van de DCRI) M.S. Groenhuijsen, D. van der Landen, Financiële instellingen en de strafrechtelijke bestrijding van het witwassen van geld, Amsterdam 1995, p. 54-55.

Tot zover de regels en de uitgangspunten. Inmiddels is de wet iets langer dan een jaar van kracht, zodat thans concrete ervaringen in de toepassingspraktijk op een rij kunnen worden gezet. Daartoe is in de zomer van 1995 het eerste jaarverslag van het Meldpunt gepubliceerd.

3. Het jaarverslag bevat een groot aantal interessante gegevens.

- Eerst de cijfers. Tussen 1 februari 1994 en 31 januari 1995 ontving het Meldpunt 22961 meldingen. De grote meerderheid hiervan was afkomstig van banken (18272). Van de voorgenomen transacties (349) werd 24,9% als verdacht doorgemeld, bij de verrichte transacties (de rest) was dit 13,2%. Wisselkantoren waren goed voor 4677 uitgevoerde transacties, waarvan 20,7% werd doorgemeld. In totaal vond doormelding plaats in 2638 gevallen. Met deze verdachte transacties was een bedrag gemoeid van f 2.967.570.935,- (simpel gezegd: zo'n kleine 3 miljard).

- Waartoe hebben deze doormeldingen geleid? Finpol geeft aan dat van de 2239⁶ inkomende meldingen er 1420 konden worden opgenomen in een CID-register. 867 konden vervolgens in verband worden gebracht met een 'lopend' strafrechtelijk onderzoek. In totaal zijn er, aldus het verslag, op basis van verdachte transacties tenminste 29 nieuwe onderzoeken gestart, waarbij overigens een veelvoud van meldingen is gebruikt.

4. Kan de wet MOT op grond van deze bevindingen worden beschouwd als een succes of niet? Het verslag is optimistisch, maar genuanceerd. Met ingehouden voldoening wordt vastgesteld dat de wet een preventieve werking heeft. Pikant is overigens dat dit resultaat o.a. is gebleken op grond van verplaatsingseffecten naar het buitenland! Een tweede punt van aandacht betreft de omstandigheid dat het Meldpunt in het verslagjaar geen enkele aangifte heeft gedaan bij de ECD van overtreding van de strafrechtelijk gesanctioneerde verplichtingen in de wet MOT. Dat is o.a. het gevolg van een 'terughoudend beleid' terzake, hetgeen wordt gemotiveerd met een beroep op het nieuwe karakter van de wet en het ontbreken van een snel inzicht in moge-

---

⁶Dit aantal is lager dan de eerder genoemde 2638 gevallen vanwege een verschil in registratieperiode tussen uitgaande en inkomende doormeldingen (zie jaarverslag p. 18).

lijke overtredingen ervan. Deze aanpak lijkt mij verstandig. Het heeft geen zin om financiële instellingen die proberen aan de vereisten van de wet te voldoen, agressief strafrechtelijk aan te pakken indien er incidenteel iets mis gaat. De spontane bereidwilligheid van de doelgroepen om mee te werken aan het bestrijden van witwassen is immers onmisbaar voor een effectieve implementatie van de wet. Tegen die achtergrond is het ook van belang dat het jaarverslag melding maakt van een loyale coöperatie door de verzekeraars (p. 23). Ten aanzien van de creditcard-maatschappijen en casino's (die pas sinds 1 januari 1995 meldingsplichtig zijn) wordt zelfs gezegd dat ze hun nieuwe wettelijke verplichting met 'groot enthousiasme' hebben opgepakt (p. 30). Alleen de wisselkantoren geven reden tot aanmerkelijke bezorgdheid: het overgrote deel van hen voldoet niet aan de meldplicht. Ook dit probleem wordt met de nodige prudentie benaderd. In plaats van een massieve inzet van het strafrecht is een 'plan van aanpak wisselkantoren' ontwikkeld. Dit behelst o.a. het persoonlijk bezoeken van nalatige normadressaten teneinde hen meer informatie te verschaffen omtrent de meldplicht. Dit bleek een produktieve aanpak te zijn: de informatiepositie van het management was vaak slecht, interne procedures lieten te wensen over (hoewel er enorme verschillen zijn tussen de diverse kantoren) en na een bezoek steeg het aantal meldingen in een aantal gevallen met een factor twee of drie (p. 31). Diagnose en therapie sluiten hier dus mooi op elkaar aan.

5. De werking van wet en Meldpunt staat of valt met de lijst van indicatoren.⁷ Het is dan ook interessant om te zien welke indicatoren de meeste meldingen hebben opgeleverd. Het best scoren wisseltransacties (6510), effectentransacties (8718) en transacties waarbij een vermoeden bestaat van witwassen (2575).⁸ Maar nog belangrijker is welke meldingen uiteindelijk worden doorgemeld: dat is immers de categorie waar het systeem werkelijk om draait. En dan zien we een heel ander beeld, waarin de subjectieve indicatoren van enorme betekenis blijken te zijn. Bij het omwisselen van geld in andere valuta wordt slechts

---

⁷Vergelijk art. 8 MOT.

⁸Bij wissel- en effectentransacties gaat het steeds om bedragen groter dan f 25.000,-.

12% doorgemeld, bij effectentransacties zelfs niet meer dan 2%. De hoogste opbrengst wordt bereikt bij indicator B9410211 ('vermoeden van witwassen'), 48%, en vooral bij B9410111 ('transactie reeds aan politie of justitie gemeld wegens witwassen'), 91% op een totaal van 554.

Deze gegevens moeten ons aan het denken zetten. Meer dan de helft van het totaal aantal doormeldingen wordt verkregen op de twee laatstgenoemde indicatoren. Als we een ogenblik stilstaan bij de formulering daarvan, blijkt dat die welbeschouwd in feite eerder tautologieën inhouden dan concrete aanknopingspunten voor de oordeelsvorming dat er iets niet pluis zou kunnen zijn. Ten aanzien van de overige maatstaven moet worden vastgesteld dat slechts een zeer klein aandeel van de gemelde transacties uiteindelijk wordt doorgegeven aan het opsporingsapparaat. Dat leidt tot de vraag naar de adequatie van de lijst van indicatoren: is de verhouding tussen objectieve en subjectieve indicatoren niet onnodig of overmatig belastend voor het (balie)personeel van de financiële instelling, kan het bestand aan slecht renderende indicatoren worden opgeschoond, etc.? De gegevens nopen eveneens tot de vraag hoe serieus en diepgaand het onderzoek door het Meldpunt kan zijn voorafgaand aan de beslissing tot al dan niet doormelden. Vele duizenden zaken is wel erg veel voor deze relatief kleine eenheid. De ervaring in het buitenland heeft geleerd dat de beheersbaarheid van grote aantallen meldingen van doorslaggevend belang is voor de effectiviteit van dit instrument ter bestrijding van witwassen van geld.⁹

Het jaarverslag maakt melding van een door de begeleidingscommissie ingestelde 'Werkgroep indicatoren' (p. 14). Dat lijkt mij een stap in de goede richting. Naar aanleiding van de eerste praktijkresultaten hebben de ministers van Financiën en Justitie de lijst met indicatoren aangepast. Niet alleen uitgevoerde transacties moeten voortaan worden gemeld, maar ook de voorgenomen zaken. Voorts heeft de eerder genoemde indicator 'vermoeden van witwassen' een face-lift ondergaan in de formulering van situaties waarin 'er aanleiding is om te veron-

---

⁹Vgl. ook E. Udink, *Criminele geldstromen: Schijn en werkelijkheid*, Arnhem 1993, p. 66, die over de Verenigde Staten en Engeland opmerkt dat het aantal meldingen zo groot is dat 'het erg moeilijk is hiermee daadwerkelijk iets aan te vangen'.

derstellen dat de transactie verband kan houden met witwassen'. Deze wijzigingen zijn niet schokkend. Het is evenwel raadzaam om inderdaad niet te snel teveel overhoop te willen halen. Want hier is een andere 'steen-in-de-vijver-theorie' van toepassing. Gooi je één steen op de waterspiegel, dan zie je precies wat je aanricht; maar werp je daarna snel een hand grind er achter aan, dan ben je beleidsmatig het spoor snel bijster. Ergo: het effect van bepaalde crimineel-politieke maatregelen moet eerst rustig worden geëvalueerd, vooraleer wezenlijke veranderingen rationeel kunnen worden doorgevoerd. Het eerste jaarverslag van het Meldpunt biedt talrijke aanknopingspunten voor een zinvol debat over de sterke en de zwakkere kanten van het thans in ons land beproefde model tot bestrijding van witwassen van crimineel verworven vermogensbestanddelen.

witwassen

meldpunt ongebruikelijke transacties